

Practici de control și dezinformare în Cehoslovacia în timpul Războiului Rece

Dr. Ana-Maria Cătănuș

Cuvinte cheie

Campanii de dezinformare, propagandă neagră, disidență, supraveghere, Radio Europa Liberă, Václav Havel.

Introducere pentru profesor

Planul lecției este destinat elevilor cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani. Subiectul discutat permite utilizarea sa la ore interdisciplinare de istorie, cultură, educație media și științe sociale.

Materialul este împărțit în trei părți: scenariul lecției, un set de surse și o foaie de lucru cu exerciții care trebuie rezolvate în timpul orei, în grup sau individual.

Instrucțiuni

Planul lecției conține opt surse și o foaie cu exerciții care să fie rezolvate pe durata unei lecții (45 de minute). Structura lecției poate fi modificată de către profesor pentru a atinge obiective specifice. Sursele și foaia de lucru pot fi, de asemenea, adaptate și utilizate doar parțial, în funcție de cerințele clasei.

În cadrul lecției va fi utilizat Internetul (computer, proiector multimedia și o tablă interactivă), inclusiv dispozitive conectate la Internet (smartphone-uri, tablete etc.).

Obiective didactice

Elevul va putea:

- defini conceptele de „dezinformare” și „propagandă neagră”;

- recunoaște asemănările și deosebirile dintre dezinformarea din timpul Războiul Rece și cea din prezent;
- să analizeze textele sursă și fotografiile, indicând legătura cauză-efect dintre acestea și evenimentele istorice;
- să identifice și să analizeze metodele folosite de autoritățile comuniste pentru a controla populația din Europa de Est.

Metode de predare

Discuție condusă de profesor în cadrul proiectului, munca individuală și de grup, analiza materialelor sursă, a textelor și ilustrațiilor, hărți mentale.

Ajutoare didactice

- seturi de exerciții și materiale sursă disponibile pe platforma Hi-Story Lessons;
- panouri/flipchart-uri, markere/cetă;
- foi mari de hârtie, post-it/ foite adezive;
- un computer cu acces la internet, un proiector multimedia și o tablă interactivă.

Înainte de lecție

Rugați elevii să citească eseul intitulat '[A Lesson from the Cold War – Using the Example of Communist Disinformation in Czechoslovakia to Better Understand Current Practices](#)' / 'O lecție din Războiul Rece – Exemplul dezinformării comuniste din Cehoslovacia pentru a înțelege mai bine practicile actuale și recomandați-le să vizioneze filmul The Hater (2020), regizat de Jan Komasa.

Planul lecției

Introducere

1. Începeți lecția întrebându-i pe elevi dacă au văzut filme despre manipularea rețelelor sociale. Discutați filmul polonez *The Hater* (2020), unde, personajul principal, un tânăr, încearcă să dobândească succes și acceptare socială prin asocierea cu o rețea întunecată, care a creat și răspândit știri false pe Internet. Rugați elevii să-și amintească cum s-a comportat personajul principal și ce impact au avut acțiunile sale. Îndreptați atenția elevilor spre modul în care personajul a folosit fluxurile de social media pentru a răspândi știri false.
2. În timpul schimbului de idei, introduceți „dezinformarea” ca fenomen care a traversat diferite perioade istorice. Subliniați ideea că, indiferent de metodele și strategiile de dezinformare, obiectivul său nu s-a schimbat: furnizarea de informații false oamenilor și grupurilor pentru a obține avantaje.
3. Enunțați subiectul principal al lecției: modul în care regimurile comuniste au folosit controlul și dezinformarea pentru a le asigura existența. În plus, discutați despre cum lumea occidentală și oamenii care locuiau în țările comuniste au luptat împotriva autoritarismului prin crearea de insule de libertate în țările comuniste.
4. Distribuiți foile de lucru și seturile de surse între elevi.
5. Anunțați elevii că în timpul lecției vor lucra atât individual, cât și în grupuri.

Desfășurarea lecției

1. Începeți lecția referindu-vă la conceptul și practicile de dezinformare din timpul Războiului Rece și din prezent. Subliniați faptul că, indiferent de evoluția tehnologică rapidă, obiectivul principal al dezinformării a rămas același:

manipularea statelor, a grupurilor de oameni sau a indivizilor pentru a obține avantaje strategice, politice, economice sau de imagine publică.

În acest moment, ar fi util să atrageți atenția elevilor către **sursele A și B** pentru a-i familiariza cu caracteristicile dezinformării din timpul Războiului Rece și în era rețelelor sociale. Subliniați faptul că tehnologia poate nu schimbă atât de mult amploarea și sfera dezinformării (forme mai tradiționale precum radioul, zvonurile și bârfele au făcut acest lucru), dar accesul larg la tehnologia modernă a crescut ritmul răspândirii.

2. Rugați elevii să lucreze individual **exercițiul 1**. Odată ce acest lucru este făcut, un elev va citi răspunsurile, în timp ce restul vor corecta sau vor aproba răspunsurile.

3. Pentru a menține controlul politic, autoritățile comuniste au folosit numeroase metode, de la educația ideologică și propaganda prin artă, literatură și controlarea presei până la supravegherea permanentă a oamenilor. Pentru a ilustra aceste aspecte, direcționați atenția elevilor către **sursele C și D** și lucrați **exercițiul 2**. Împărțiți elevii în grupuri de patru sau șase elevi. Obiectivul este de a familiariza elevii cu metodele utilizate de regimul comunist atât în țară, cât și în străinătate, pentru a menține controlul politic și pentru a obține avantaje față de democrațiile occidentale. La finalul timpului de lucru, fiecare grup va alege un reprezentant care să prezinte punctele de vedere. Dacă opiniile rezultate sunt contradictorii, reprezentanții vor trebui să-și argumenteze cazul.

4. Pentru a înțelege conceptul de „propagandă neagră”, direcționați atenția elevilor către **sursele E și F** și cereți-le să lucreze **exercițiul 3**.

5. La scurt timp după începutul celui de-al doilea război mondial, Statele Unite și democrațiile occidentale au înființat posturi de radio pentru a sparge bariera informațională impusă de URSS și regimurile comuniste din Europa de Est. Radio Europa Liberă, care a început să funcționeze încă din 1950, a acționat ca

un post de radio surogat care furniza cetățenilor din Europa de Est informații politice, economice și culturale. Emisiunile au contribuit la diseminarea ideilor disidente, oferind opinii alternative asupra societăților comuniste. Direcționați atenția elevilor către **sursele G și H** și cereți-le să finalizeze **exercițiul 4**. Elevii vor lucra în grupuri, folosind aceleași metode de învățare colaborativă ca și în **exercițiile 2 și 3**.

6. La sfârșitul lecției, cereți elevilor să creeze o hartă mentală folosind răspunsurile la următoarele întrebări:

- Cum au menținut regimurile comuniste puterea politică în fiecare țară?
- Ce metode și instrumente au folosit?
- Cum s-au comportat regimurile comuniste față de democrațiile occidentale?
- Ce metode au folosit pentru a-și slăbi adversarii?
- Cum au reacționat democrațiile occidentale la bariera informațională comunistă?

Concluzie

În concluzie, reflectați cu elevii dvs. la cât de greu este să trăiți într-o societate autoritară. Discutați despre beneficiile vieții într-o societate liberă și importanța verificării informațiilor din mai multe surse pentru a evita dezinformarea.

Temă pentru acasă

Imaginați-vă că trăiți în Cehoslovacia comunistă în anii 1980. Doriți să trimiteți o scrisoare care descrie dificultățile vieții de zi cu zi la Radio Europa Liberă. Ce ați scrie și ce metode ați folosi pentru ca poliția secretă să nu vă poată reține scrisoarea.

Exercițiul 1

Dezinformarea înseamnă alimentarea cu date false a inamicului.	A
Dezinformarea include și o parte de adevăr pentru a avea o aură de credibilitate.	A
În timpul Războiului Rece, dezinformarea putea fi cuprinsă în documente false și în comunicarea orală și scrisă a agențiilor.	A
Dezinformarea s-a încheiat odată cu Războiul Rece.	F
În zilele noastre, dezinformarea se folosește în primul rând de emoții, mai puțin de fapte și informații.	A
În era internetului, oamenii sunt ușor atrași de fotografii și mesaje explozive.	A
Grupurile autoritare pot manipula cu ușurință oamenii prin dezinformare	A
Dezinformarea pe rețelele sociale nu afectează încrederea oamenilor în instituțiile oficiale.	F

Exercițiul 2

Răspuns posibil:

Regimurile comuniste au controlat populația folosind instrumente ideologice în educație, artă, literatură și presă. De asemenea, au folosit supravegherea poliției secrete, inclusiv a corespondenței private.

Fotografia prezintă un birou al poliției secrete. Se pare că sunt scrisori pe birouri și panouri acoperite cu informații sub formă de note și două persoane care probabil citesc scrisori și extrag informații.

Exercițiul 3

Răspuns posibil:

Operațiunea Neptun poate fi văzută ca o formă de propagandă neagră, deoarece a fost menită să creeze impresia că naziștii au fost cei care au creat documentele descoperite în Lacul Negru. A avut succes, deoarece și-a atins obiectivele: discreditarea politicianilor din Germania de vest și extinderea limitei de judecare a criminalilor de război.

Exercițiul 4

Răspuns posibil:

Emisiunile occidentale au acționat ca posturi de radio surogat, oferind cetățenilor est-europeni informații necenzurate despre situația economică și politică. Mai mult, au jucat un rol educațional, cultural și spiritual semnificativ.

Exercițiul 5

Răspuns posibil mai jos

